deseruissent,& æquilibrium totius abstulissent. Quod si ratione aliqua, ibi conseruari posse aquas, contendat aliquis,respondebimus frustra per plura,operosiora, inutiliaque ex reliquo media fieri, quod sine huiusmodi & compendio,& vtilius fieri potest. Quamobrem stat sententia machinam terræ in seipsa æquilibrem esse,& ex consequenti etiam mare, quod illius sinubus continetur,tum etiam hoc continuo moueri, ne corrumpatur & inficiat aërem, ac pisces interficiat. Quin etiam terram intus ac foris diluit,vt munda & salubria sint omnia,corruptione omni,motu & attritione consumpta ac difflata. Hęc omnia importat centri grauitatis & mundi constitutio,quæ si à veteribus cognita & examinata fuissent,de nouæ continentis,quæ nostro seculo inuenta est, deque meridionalis continentis,quæ nec dum explorato polo Antarctico subiacet,situ & magnitudine prope verum iudicassent. Etenim cum terræ veteribus cognitæ 180. gradibus longitudinis comprehendantur,hoc est, dimidiam tantum sphæram occupent,necessarium erat tatundem terrarum in altera medietate extare. Et cum Asia,Europa & Africa pro maxima parte vltra æquinoctialem,versus boream sint sitæ, necesse erat tantam continentem sub antarctico poli existere, quæ cum Asiæ & nouæ Indiæ, siue Americæ partibus meridianis, reliquis terris æquiponderaret.

Terram sic,vt dictum est,ab aquis segregatam & animalium vitæ apparatam Deus, inquit Moses, vocauit EREZ,hoc est terram,& aquas collectas IAM,id est maria. Non est autē putandum quod statim separatione hac facta,hæc nomina protulerit, quemadmodum necantea dici, noctis & cœli nomina,cui enim ea dixisset,cum nec dum,homo cuius hæc opera cognoscere maximè interat,creatus esset? nisi quis angelis dicta contendat. Cæterum aliud & grande mysterium hic insinuari persuasum habeo, videlicet immensæ dilectionis, amantissimæque & beneficentissimæ conuersationis Dei cum homine,quem singulari proposito ac studio creauit, testimonium. Existimo enim hanc nominum patefactionem non hoc die, sed postea in familiari colloquio Adamo factam, significare. Etenim cum Gen.2.v.19. animalia ad Adam adduceret Deus, vt illis nomina inderet, non dubium est,quin latior ipsi sermo fuerit,& de creatione rerum pluribus cum illo egerit, lucem, diem,noctem,cœlum,terram,mare,solem,lunam,præcipuasq; mundi partes nominando,quò poste ris veram totius opificij historiam tradere possit,vt etiam illa ab Adamo ad Mosen vsq;,mediocriter conseruata fuit. EREZ vocabulum(vt Augustini Eugubini verba referam)propriè designat,quod caletur, à verbo RAZAZ, addita iuxta idioma hebraicum litera aleph, quod consilium creandæ terræ demonstrat. Creata est enim vt ab animalibus nobilissimis, quibus omnia creabantur, calcaretur. IAM,id est consonans,fremens,tumultuans,fit à verbo HAMAH,quod fremere,vociferare,ac stridere significat. Igitur ex hac Augustini deductione liquet EREZ & IAM, talem terram talesq; aquas, quales nunc sunt terra,quæ animalibus terrestribus est pauimentum, & euntibus, quiescentibusq; sustentaculum præstat,ac mare vastum,quod ex congerie fluminum collectum perpetuò fluit ac refluit, sonitum stridoremq; efficiens. Et quidem terra cum à terendo dicatur, proprissime voci EREZ, respondet. Aduerte & hoc quod ibidem Augustinus monet. THEHOM ab eodem verbo HAMAH deriuari,adeoq; abyssum fermentē & tumultuantem signare,ex nominis ergo significato intelligis ventum illum discretorium,de quo cap.7. diserui,statim à principio in chao fuisse, nec alium ibi spiritum quam flatum hunc,totam molem exagitantem intelligendū esse, proinde & naturali partim modo discretionem aquæ & terræ factam fuisse.

FABRICÆ MVNDI

Caput vndecimum.

De creandorum quadruplici gradu & ordine.

HActenus ea tantum sunt creata, quæ ad generationem eorum pertinebant, quæ homini ad vitam sunt necessaria, quæque eorundem domicilia erant futura, hoc est, elementa ex quibus, aut ea,quorum opera illa erant generanda & sustentanda. Diuidit communis sensus creata omnia in tres classes,aut potius gradus,in ea quæ sunt,ea quæ vegetantur,& ea quæ sentiunt: quæ diuisio si recte intelligatur & expendatur,elegantissimè speculationi nostrę conuenit,eamque plurimum iuuat, & sapientiam adfert. In primo gradu non oportet nudam essentiam sine omni forma & qualitate atque efficacia,qualem somniant primam materiam philosophi intelligere, nihil enim tale creasse Deum ostendi, sed illa cogitandasunt, quæ quæcunq; sint virtute aut potentia,tamen sine omni sunt motu,ita vt vbicunq; iaceant,stent,pendeant,immota per se maneant,nec augmentū sibi vllum assumant,vel vt planius dicam,quæ in se vim crescendi non habent,sed vt natura primum formauit, ita sunt & manent,nihil in se vitæ habentia,In 2.gradu sunt omnia quæ in sese primum vitæ gradum habent,videlicet vim vegetandi & crescendi,nec altius ad vitam ascendunt. In 3. gradu sunt quæ præter vegetatiuam,etiam vim sensitiuā habent,ac propria virtute,pro sensus conditione,se mouent. Hucusq; ex prima materia procedunt creationis gradus, & quia animū hominis,quo solo à brutis differt, non ex prima materia,sed priuatim & singulatim à deo creari vulgo credunt,hominem ipsum cæteris animalibus annumerant,& in 3. creaturarum gradu comprehendūt. At vero cum suo loco ostendero,etiam animum hominis ex prima materia per intermedios perfectionis gradus deduci,qua rtū in illo creaturarum gradū constituendum esse patebit. Est itaq; primus gradus eorum quæ sunt,2. eorum quę sunt & vim habent vegetatiuam,primum vitæ gradum,tertius eorum quæ sunt, vegetantur, &

& sentiunt, atque ex sensu mouentur voluntariè,quartus eorum quæ sunt,vegetantur, sentiunt & intelligunt atq; ratiocinantur,aut breuiter, 1. quæ sunt,2. quæ crescunt,3. animalia quæ sentiunt, 4. quæ intelligunt & ratiocinantur,superiores enim gradus inferiores complectuntur. In hos 4. gradus oportet philosophantem diligenter animum intendere, & ordinem creationis his gradibus ascendentem & progredientem obseruare. Neque tamen cogitandum est, omnia quæ sunt primi gradus, procreata fuisse ante ea quæ sunt secundi,non enim lapides pretiosos & metalla ante herbas existere necesse fuit. Hoc enim statuendum est in primis,ea primum creanda fuisse,quæ hominis vsus mox postulabat,gemmæ & metalla etiamsi diu post hominem sint nata, nihil incommodi adferre potuerunt. Verum dices mihi,ante septimum diem creata illa esse oportuit,recte dicis,sed attende ea tum creata censeri,quando terræ mandauit Deus ista generare, terra enim constituta est mater horum, & mater manet,penes se & ex se semen concipit,vnde illa perpetuo generet, ac pro sua fœcunditate suo tempore perficiat,at tarditas perfectionis nouæ specici generationem non remoratur, quia ipsa vltima est,nec consequenter generat. Quod si gemma gemmam, & metallum sibi simile,debuisset procreare,tum vim specificam & seminariam oportuisset metallo & gemmæ indi, quod creatoris erat non terræ, sic vtique ante septimum diem gemmæ & metalla perfecta esse, & virtutem specificam sibi à Deo inditam habere debuissent. Quod si ordinem in Genesi mundi expressum obseruemus,tertio id die cum herbis faciendum fuisse videtur,similis enim fusset in vtrisque generandi modus,& vterque in eodem gradu,vegetantium scilicet,numerandus fuisset, adeoque pariter adoleuissent. Itaque cum horum seminaria ratio penes terram maneat, licet adiutrix & fortasse formatrix aliqua virtus ex cœlestibus accedat, censendum est,horum creationem tum perfectam fuisse,cum seminaria ratio & vis generandi, terræ à domino impressa fuit, quod nihilominus eodem hoc 3.die, iuxta naturalem rerum progressum, factum credibile est, cum terra sufficienter solidata fuit, & astra iam proximè suam formam compleuerant. Nullum igitur inconueniens inde nascitur, si metalla & gemmæ & quæcunque similiter à terra genita, propriam sui propagandi vim non habent, post aliquot demum annos, procreata dicantur, & fuerint, cum ratio seminaria & vis specifica, principio terræ indita fuerit,quæ generationem complent.

Hic iam duplex generationis ratio occurrit,quæ prudenter distinguenda venit, vt ne iustus creationis ordo in Genesi manifestè conspicuus turbetur, & ordinis quoque ratio per omnia constet. Vna est ipsius speciei,quæ semper sibi simile profert, vt equus equum,ouis ouem,&c. vsque ad finem mundi,quia ex propria substantia,& per propriam generandi vim, de cuius supra omnem modum admirabili mysterio sequenti capite dicemus. Altera est quæ non sibi simile,sed specie differens,pro qualitate spirituum diuersi generis concurrentium gignit. Sic terra,aurum,sulphur,plumbum,&c. generat, sibi dissimilia & alterius speciei,cuius vim in se habet ex creatione, non autem postea nec aliunde nisi ab opifice creatore acquirit. Vides ergo duplicem generationem specierum, quarum quæ à specie ipsa fit, speciei etiam intra sex dies creationis perfectionem requirit, quo specificam illam vim generandi à creatore accipiat, quam nec terra nec cœlum, nec aliqua prius creata species dare potest,solius creatoris est eam vim creatis speciebus indere. Propterea versu 22. etsi aquæ primas species pisciu & volatilium produxissent,non tamen illis totis earundem specificam vim perpetuam & propriam fecit, sed eandem vim in propria materia earundem specierum ex aquis sumpta,inchoatam cum animalibus ipsis perfecit, ijdemque impressit atque indidit, dicens: Crescite & multiplicamini,& replete aquas maris,volatile quoque multiplicet sese in terra. Quæ vero species hanc benedictionem non acceperunt,eæ neque ex se multiplicari possunt, sed accidentariam quandam generationem habent aliundè, nimirum ex certo elemento, aut elementis quibus eam generationis vim Deus indidit,tunc haud dubiè, cum perfectam speciem nacta propriam quæque naturam propriumque spiritum adepta fuerunt,quemadmodum & animalibus perfectis eandem vim indidit. Quamobrem cum harum specierum specifica vis, elementis iam perfectis impressa sit, non opus fuit lapides,gemmas,metalla & reliqua eiusmodi,ante septimum diem in conspicuum proferre, eorum enim creatio iam in elementis facta erat,nec vltiore creatione opus habebant, eorum generatione naturaliter iam ab elementis pendente.

Iam hisce rerum gradibus constitutis,secretioris philosophiæ studiosus diligenter perpendat, qui horum sint nobiliores,& quo ordine,quibusq; & quot mediis,ad suę speciei perfectionē adducantur. Quoniam autē intellectus & ratio aliquid supra sensum & virtutē motiuam addit,& hæc plus habet quam vegetatiua,rursus hæc primus eorū quę sunt ad vitā accessus existit,facile intellectu est,hos gradus quo ordine enumerantur,eo etiam à natura formari ac nobilitari. Exemplū omniū in hominis generatione habemus,in quo vis specifica à parentibus semini impressa, eique innata primū corpus & viscera format,quæ tantisper dum eor formatur in prmo consistunt gradu,at mox corde formato vegetam naturam induunt,& alimentū ad se trahere ac crescere incipiunt,post hebdomadas autem circiter sex,tertium adepta gradum,se mouent,ac tum quidem nullum intellectus siue animæ rationalis vestigium,in fœtu licet deprehendere,necessariò tamen animæ rationalis substantia, etiam in primo conceptu illi adest,si generari illam à parentibus concedimus, at formatur tum illa adhuc,& postrema

GERARDUS MERCATOR *Atlas sive Cosmographicæ Meditationes de Fabrica Mundi et Fabricati Figura* DUISBERG, 1595 THE LESSING J. ROSENWALD COLLECTION, LIBRARY OF CONGRESS Octavo